

VEĽKOSŤ OBHOSPODAROVANEJ PÔDY A FINANČNÉ UKAZOVATELE V PODNIKOKH POĽNOHOSPODÁRSKEJ PRVOVÝROBY NA SLOVENSKU

Tomáš Rábek, Peter Serenčes, Marián Tóth, Zuzana Čierna, Andrea Piterková

ÚVOD

Poľnohospodárstvo bolo vždy jednou z najdôležitejších častí národnej ekonomiky Slovenska. Aktuálny stav pôdy, počasia a klímy, to všetko vytvára príležitosti pre podporu poľnohospodárskej produkcie nielen prostredníctvom veľkých fariem, ale aj malých slovenských lokálnych farmárov (Fiľa, Tóthová & Slíšková, 2013).

Drvivá väčšina nášho územia je pokrytá poľnohospodárskou pôdou a lesmi. Dôraz je kladený na poľnohospodársku pôdu malých fariem ale aj veľkých poľnohospodárskych podnikov a jej nevyhnutnú úlohu pri určovaní ako zdravého vidieckeho hospodárenia, tak aj pri tvorbe vidieckej krajiny (Králikova, Ciaian & pokrivicák, 2013).

Krajinotvorba je jedným z najčastejšie citovaných prvkov multifunkčných vlastností poľnohospodárskeho sektora (Cahill, 2001). Vidiecke oblasti pokrývajú 90% územia Európskej únie, z ktorej viac ako polovica je poľnohospodársky obhospodarovaná (Loudjani & Devos, 2012). Veľkosť každej farmy je vždy relatívna vzhľadom k rozdeleniu celkovej poľnohospodárskej pôdy v každej krajine medzi jednotlivými podnikmi.

Keďže 27 členských štátov EÚ sa líši, nie je jednoduché presne definovať, čo je malá farma. Z fyzického hľadiska „veľkosť“ nám môže slúžiť k predstaveniu si malej farmy. Tá je najčastejšie obyčajne charakterizovaná počtom hektárov obhospodarovanej poľnohospodárskej pôdy. Pri použití tohto kritéria, malé farmy sú často definované ako tie farmy, ktoré majú menej ako 2 alebo menej ako 5 hektárov poľnohospodárskej pôdy (European Commission, 2011). Na Slovensku sú za tie väčšie farmy považované všetky s rozlohou viac ako 1000 hektárov. Slovensko je

zaradované v Európskej únii medzi lídrov vďaka svojej veľkosti poľnohospodárskych podnikov.

Slovenská a Česká republika sú z pohľadu veľkosti fariem v rámci EÚ atypickými krajinami, keďže väčšina poľnohospodárskej pôdy je obhospodarovaná subjektmi s veľkou výmerou (Tóth et al., 2014).

Vstupom SR do EÚ sa pôda stala základným prostriedkom na získavanie dotačných prostriedkov zo Spoločnej poľnohospodárskej politiky. Priame platby získava subjekt, ktorý pôdu obhospodaruje bez ohľadu na jej vlastníctvo. Vzhľadom na historický vývoj boli na Slovensku vzťahy samotných vlastníkov k pôde narušené a obhospodarovanie prešlo pod veľké celky v podobe družstiev a štátnych majetkov. V roku 2012, 23 rokov po zmene spoločenských pomerov, je stále podstatná časť poľnohospodárskej pôdy obhospodarovaná subjektmi s veľkou výmerou obhospodarovanej pôdy (Serenčes et al., 2014).

Viaceri slovenskí a zahraniční autori analyzujú výkonnosť poľnohospodárstva z rôznych aspektov. Autori (Grznár & Szabo, 2012) poukazujú na to, že poľnohospodárske odvetvie čelí po vstupe SR do EÚ výzve udržať si konkurenčnú schopnosť predovšetkým na domácom trhu a vytvoriť si pozície na veľkom európskom trhu. Doterajší vývoj naznačuje, že sa mu to darí len čiastočne. Spôsobuje to náročné podnikateľské prostredie, ktorého vývoj nie je vždy priaznivý na rozvoj agrárnych aktivít, ale aj málo flexibilná podnikateľská prax. Významným faktorom, ktorý podmieňuje konkurenčnú úspešnosť agrárneho sektora je technická a technologická úroveň výroby a miera i účinnosť využívania a obnovy fixných aktív v odvetvovom či podnikateľskom rámci.

Cieľom príspevku je porovnať výkonnosť poľnohospodárskych fariem v slovenskom poľnohospodárstve s využitím vybraných pomerových ukazovateľov založených na veľkosti obhospodarovanej poľnohospodárskej pôdy.

METODIKA

Hodnotenie vplyvu obhospodarovanej výmery pôdy bolo uskutočnené na databáze právnických osôb poľnohospodárskej

prvovýroby na Slovensku. Údaje o jednotlivých subjektoch boli získané z Informačných listov Ministerstva poľnohospodárstva a rozvoja vidieka SR, ktoré obsahujú finančné výkazy a doplnujúce ukazovatele hospodárenia za časový horizont rokov 2009-2012. Podniky boli zatriedené do skupín podľa obhospodarovanej pôdy (viď. tabuľka 1) v celkovom počte 1024 podnikov v roku 2009, 964 podnikov v roku 2010, 1097 podnikov v roku 2011 a 1133 podnikov v roku 2012.

Tab. 1: Počet a zatriedenie podnikov podľa obhospodarovanej pôdy

Obhospodarovaná pôda	Skupina	2009		2010		2011		2012	
		počet	%	počet	%	počet	%	počet	%
0-250	1	162	15,8%	137	14,2%	182	16,6%	211	18,6%
251-500	2	131	12,8%	117	12,1%	152	13,9%	151	13,3%
501-1000	3	263	25,7%	234	24,3%	271	24,7%	277	24,4%
1001-2000	4	292	28,5%	310	32,2%	315	28,7%	322	28,4%
2001 a viac	5	176	17,2%	166	17,2%	177	16,1%	172	15,2%
Spolu	X	1024	100,0%	964	100,0%	1097	100,0%	1133	100,0%

Zdroj: Informačné listy MPA RV SR, vlastné prepočty

Najväčšiu skupinu podnikov tvoria podniky obhospodarujúce 1001 až 2000 ha, teda sú v skupine 4. Tieto podniky tvoria viac ako 28 % z celkového počtu podnikov. Druhú najpočetnejšiu skupinu podnikov tvoria podniky v skupine 3, teda o výmere 501-1000 hektárov.

Veľkosť obhospodarovanej pôdy významne ovplyvňuje aj kapitálovú náročnosť podniku. Tabuľka 2 hodnotí štruktúru pasív podľa obhospodarovanej pôdy. Jednotlivé položky boli delené okrem obhospodarovanej pôdy aj

počtom podnikov v príslušnej skupine, čím sme dostali priemernú kapitálovú vybavenosť na podnik. Pozorujeme, že práve podniky v skupine 1, teda (0 - 250 ha) majú najväčšie kapitálové vybavenie na 1 hektár poľnohospodárskej pôdy (viac ako 10 násobne). Ide o podniky s náročnejším technologickým vybavením (živočišna výroba). Najmenšie vybavenie kapitálom je v skupine 3 (501 – 1000 ha).

Tab. 2: Priemerná štruktúra pasív v jednotlivých skupinách podľa obhospodarovanej pôdy (v €/ha)

Štruktúra pasív	Rok/Skupina	1	2	3	4	5
Spolu vlastný kapitál a záväzky	2009	33160	3221	1794	2216	2195
	2010	24002	3277	2103	2100	2280
	2011	43346	2842	1918	2203	2352
	2012	17410	3237	1961	2189	2387

Vlastný kapitál	2009	11298	1360	882	1140	1147
	2010	7231	1504	1000	1070	1153
	2011	8088	1116	913	1147	1164
	2012	4988	1257	901	1110	1194
Závazky	2009	18266	1617	767	886	858
	2010	14385	1364	953	842	907
	2011	33014	1395	845	861	1006
	2012	11701	1612	905	874	1016
Časové rozlíšenie	2009	3596	244	144	190	190
	2010	2387	409	151	188	220
	2011	2244	331	159	196	182
	2012	721	368	155	205	177

Zdroj: Informačné listy MPA RV SR, vlastné prepočty
Skupina: 1: 0-250 ha, 2: 251- 500, 3: 501-1000, 4: 1001-2000, 5: 2001 a viac

Na poukázanie rozdielov medzi skupinami podnikov boli použité ukazovatele finančného charakteru zamerané na výkonnosť a charakterizovanie podniku:

1. Rentabilita aktív
2. Dotácie na hektár poľnohospodárskej pôdy
3. Rentabilita aktív bez dotácií
4. Pohotová likvidita
5. Celková zadlženosť

Na charakterizovanie hodnôt jednotlivých ukazovateľov v skupinách obhospodarovanej pôdy boli využité popisné štatistiky medián, horný a dolný kvartil.

VÝSLEDKY A DISKUSIA

Vstup Slovenskej republiky do EÚ v roku 2004 mal vplyv na celú ekonomiku a aj sektor poľnohospodárstva, ktoré tvorí podstatnú časť výdavkov rozpočtu EÚ. Pôvodný systém dotácií a podpornej politiky v poľnohospodárstve SR bol nahradený Spoločnou Poľnohospodárskou Politikou (SPP). Kľúčové rozdiely na trhu poľnohospodárskej prvovýroby SR so situáciou v EÚ zostali. Jedným ja aj rozdiel vo veľkosti fariem, ktorých priemer na Slovensku, ako aj v Českej republike, je aj po 10 rokoch výrazne vyšší ako v starých členských krajinách a aj vo väčšine nových členských krajín. Preto je v prípade Slovenska dôležité hodnotenie fariem

alebo poľnohospodárskych podnikov aj z hľadiska veľkosti obhospodarovanej pôdy. Tento aspekt je zvlášť významný v súvislosti so stropovaním dotácií (priamych platieb) na jednu farmu. Maximálny objem dotácií na jednu farmu je uvažovaný na úrovni 150 000 € po odrátaní mzdových nákladov vrátane sociálneho poistenia.

Vhodnými ukazovateľmi na hodnotenie výkonnosti podniku sú ukazovatele rentability. Tie vyjadrujú výnosnosť podniku ako pomer dosiahnutého efektu k prostriedkom na jeho dosiahnutie. Sú to syntetické ukazovatele, do úrovne ktorých sa premieta úroveň likvidity, aktivity a zadlženosti. V teórii, ako aj v podnikovej praxi, sa v rámci merania rentability podniku používa pomerne veľa rôznych ukazovateľov rentability z dôvodu rôznych modifikácií zisku. Na hodnotenie rozdielov v rentabilite sme použili rentabilitu celkových aktív. Ukazovateľ je pomerom výsledku hospodárenia z bežnej činnosti pred zdanením k celkovým aktívam. Tým sme abstrahovali od daní, ako aj od mimoriadnej činnosti podniku. Tabuľka 3 nám poskytuje pohľad na výkonnosť v našom súbore podnikov za roky 2009 až 2012 v jednotlivých skupinách obhospodarovanej pôdy. Každá skupina je charakterizovaná tromi popisnými štatistikami (dolný kvartil, medián, horný kvartil).

Na celkovú úroveň rentability v poľnohospodárstve vplýva množstvo faktorov a jedným z dôležitých je počasie. Jeho vplyv sa preukázal na výsledkoch hospodárenia a tým aj rentabilite v roku 2009. V tomto roku boli klimatické podmienky v rastlinnej výrobe výrazne negatívne, čo sa prejavilo na nízkych hektárových úrodách jednotlivých plodín u väčšiny podnikov poľnohospodárskej prvovýroby.

Z porovnania v rámci skupín vyplýva, že najvyššia ziskovosť je dosiahnutá v skupine 1, teda u podnikov s výmerou 0-250 ha. Výnosy z rozsahu pritom predpokladajú, že s rastom veľkosti podniku by mali klesať jednotkové náklady, a tým pádom pri jednej cenovej úrovni výstupov by mal rásť zisk. Môžeme konštatovať, že s rastom podniku z hľadiska obhospodarovanej pôdy klesá rentabilita aktív. Menšie podniky využívajú efektívnejšie

investované aktíva. Celková úroveň rentability je však nízka. Z hľadiska rokov bol najmenej rentabilný rok 2009, v ktorom viac ako 20% podnikov z každej skupiny dosiahlo stratu a tým aj zápornú rentabilitu. Na druhej strane úspešnými boli roky 2011 a 2012, v ktorých len v jednej skupine obhospodarovanej pôdy 25 % podnikov dosiahlo stratu.

Z hľadiska testovania rozdielov medzi skupinami vyplýva, že existujú štatisticky preukazné rozdiely (ANOVA). Avšak, je možné vytvoriť z 5 skupín tri homogénne, medzi ktorými nie sú rozdiely, teda existujú podobnosti medzi nimi. Do prvej takejto skupiny patria podniky o výmere pôdy nad 501 ha. Druhú homogénnu skupinu tvoria podniky od 251 do 500 ha a podniky od 1001 a 2000 ha. A poslednú skupinu tvoria podniky od 0 po 500 ha.

Tab. 3: Rentabilita aktív v slovenskom poľnohospodárstve v rokoch 2009-2012 podľa obhospodarovanej pôdy

Rok	Popisné charakteristiky	Skupina obhospodarovanej pôdy				
		1	2	3	4	5
2009	Dolný kvartil	-5,02%	-2,64%	-5,57%	-7,94%	-7,95%
	Medián	0,74%	0,34%	0,21%	0,07%	-0,53%
	Horný kvartil	5,51%	3,31%	1,55%	1,39%	0,87%
2010	Dolný kvartil	-1,36%	0,14%	-3,21%	-2,07%	-1,69%
	Medián	1,35%	1,39%	0,44%	0,80%	0,41%
	Horný kvartil	6,87%	6,36%	3,94%	3,10%	2,38%
2011	Dolný kvartil	0,07%	0,23%	-0,48%	0,17%	0,18%
	Medián	2,01%	1,52%	0,89%	2,33%	1,29%
	Horný kvartil	8,73%	5,77%	4,71%	6,78%	6,35%
2012	Dolný kvartil	0,04%	0,11%	0,01%	-1,18%	-0,06%
	Medián	1,58%	1,11%	0,96%	0,88%	1,09%
	Horný kvartil	7,24%	4,60%	4,85%	4,50%	4,46%

Zdroj: Informačné listy MPaRV SR, vlastné prepočty

Skupina: 1: 0-250 ha, 2: 251- 500, 3: 501-1000, 4: 1001-2000, 5: 2001 a viac

Na výšku rentability výrazne vplýva výška dotačnej politiky, a preto druhým skúmaným

pomerovým ukazovateľom je výška dotácií podľa obhospodarovanej pôdy.

Význam podpôr zo zdrojov EÚ ako aj národných zdrojov je pre slovenských poľnohospodárskych výrobcov nenahraditeľný. Podpory stimulujú nielen ekonomiku odvetvia a jednotlivých komodít, ale aj investičný proces, čo spätne vplýva na znižovanie nákladov cez produktivitu práce (Chrastinová & Uhričatová, 2014).

Ak porovnáme mediány v Tabuľke 4, môžeme pozorovať, že najvyššie hodnoty v celom sledovanom období sú v skupine 3, teda u podnikov s výmerov 501-1000 ha. Avšak rozdiely medzi skupinami sa malé (s výnimkou skupiny 1), keďže väčšina dotácií je práve naviazaná na obhospodarované hektáre formou

jednotnej platby na plochu. Tá predstavuje výplatu rovnakej sumy na jeden obhospodarovaný hektár (Single Area Payment Scheme (SAPS)).

Toto potvrdilo aj testovanie štatisticky preukazných rozdielov. Z ANOVY síce vyplývajú celkové rozdiely, ale z následných testov kontrastov (post hoc tests – Tukey HSD test) vyplýva, že rozdiely nie sú medzi skupinami 2, 3, 4 a 5. Rozdiely sú iba v skupine 1, oproti ostatným skupinám. Podniky s obhospodarovanou pôdou 0-250 ha dosahujú najnižšiu úroveň dotácií na hektár obhospodarovanej pôdy.

Tab. 4: Dotácie na hektár v slovenskom poľnohospodárstve podľa obhospodarovanej pôdy v rokoch 2009-2012 (€/ha)

Rok	Popisné charakteristiky	Skupina obhospodarovanej pôdy				
		1	2	3	4	5
2009	Dolný kvartil	153,9	183,3	237,0	239,3	256,1
	Medián	192,6	282,5	330,6	319,7	311,9
	Horný kvartil	275,1	371,2	409,8	402,6	376,6
2010	Dolný kvartil	147,1	197,9	221,6	221,5	235,2
	Medián	207,6	295,8	309,6	298,9	297,8
	Horný kvartil	358,4	396,1	390,2	381,8	357,3
2011	Dolný kvartil	156,0	173,5	213,5	217,2	226,8
	Medián	205,0	249,3	279,5	278,8	270,2
	Horný kvartil	321,5	314,0	350,0	346,6	325,4
2012	Dolný kvartil	175,0	198,0	230,0	221,4	214,5
	Medián	212,0	262,5	277,4	268,1	251,3
	Horný kvartil	297,7	343,3	334,0	333,3	288,7

Zdroj: Informačné listy MPA RV SR, vlastné prepočty
Skupina: 1: 0-250 ha, 2: 251- 500, 3: 501-1000, 4: 1001-2000, 5: 2001 a viac

Na otázku, aká by bola teda ziskovosť našich podnikov bez dotačnej politiky, odpovedá ďalší pomerový ukazovateľ. Ide o rentabilitu celkových aktív po odpočítaní dotácií (tabuľka 5). Z nich vyplýva, že bez dotácií nie je možné dosahovať v žiadnej skupine podnikov kladné výsledky hospodárenia. Pritom najlepšie sa

javia práve podniky v skupine 1. Zo zisťovania rozdielov medzi skupinami (post hoc test – Tukey HSD test) vyplývajú zaujímavé výsledky, a to, že neexistujú preukazné rozdiely medzi 1 a 5 skupinou podnikov, ani medzi 2 a 3 skupinou.

Tab. 5: Rentabilita aktív bez dotácií v slovenskom poľnohospodárstve v rokoch 2009-2012 podľa obhospodarovanej pôdy UAA (%)

Rok	Popisné charakteristiky	Skupina obhospodarovanej pôdy				
		1	2	3	4	5
2009	Dolný kvartil	-23,27%	-42,70%	-35,66%	-31,16%	-26,84%
	Medián	-9,84%	-26,38%	-24,35%	-21,94%	-19,49%
	Horný kvartil	-1,57%	-8,93%	-15,39%	-13,58%	-13,73%
2010	Dolný kvartil	-23,46%	-38,39%	-32,45%	-26,28%	-21,37%
	Medián	-8,75%	-21,64%	-20,62%	-16,62%	-15,20%
	Horný kvartil	-0,31%	-6,53%	-12,66%	-11,03%	-9,80%
2011	Dolný kvartil	-17,82%	-36,66%	-30,62%	-21,22%	-18,09%
	Medián	-6,28%	-14,24%	-17,53%	-12,11%	-10,78%
	Horný kvartil	2,16%	-4,41%	-7,61%	-4,87%	-3,29%
2012	Dolný kvartil	-22,47%	-32,11%	-29,44%	-23,32%	-18,03%
	Medián	-8,21%	-15,23%	-18,31%	-14,35%	-11,77%
	Horný kvartil	0,12%	-4,86%	-9,75%	-7,82%	-6,72%

Zdroj: Informačné listy MPA RV SR, vlastné prepočty

Skupina: 1: 0-250 ha, 2: 251- 500, 3: 501-1000, 4: 1001-2000, 5: 2001 a viac

Z hľadiska výkonnosti podniku je dôležité sledovať aj jeho likviditu, teda ako ľahko vie premeniť svoje obežné aktíva na hotovosť v pomere ku svojim krátkodobým záväzkom. Pre každý ukazovateľ likvidity existuje všeobecne platná a odporúčaná hodnota, ktorá však môže byť výrazne ovplyvnená práve samotným odvetvím, v ktorom podnik podniká. V našich analýzach sme sa zamerali na ukazovateľ pohotová likvidita, ktorý dáva do pomeru finančné účty ku celkovým krátkodobým pasívam (krátkodobé záväzky, krátkodobé bankové úvery a krátkodobé finančné výpomoci).

V teórii sa uvádza, že existuje nepriama úmera medzi podnikovou rentabilitou a likviditou. Avšak v našej analýze sa tento vzťah nepotvrdil, hlavne čo sa týka podnikov v skupine 1 (do 250 ha). Pri nich pozorujeme vyššie hodnoty pohotovej likvidity, ako aj hodnoty vyššej rentability aktív. Na základe testovania rozdielov medzi skupinami, môžeme rozdiely potvrdiť. Tieto sú však menšie ako pri predchádzajúcich ukazovateľoch.

Posledným sledovaným ukazovateľom je celková zadlženosť. Pomerové ukazovatele zadlženosti dávajú do pomeru predovšetkým

jednotlivé časti Súvahy s ohľadom na položky charakterizujúce samotnú zadlženosť. Na ich základe je možné monitorovanie a analyzovanie finančných zdrojov podniku. V našom prípade ide o pomer cudzieho a celkového kapitálu v podniku, pričom tento stav má samozrejme aj dopad na podnikovú finančnú stabilitu, ale aj na rentabilitu vlastného kapitálu, či úverovú zadlženosť.

Z výsledkov realizovaného prieskumu autorov (Mura & Buleca, 2012) z roku 2012 vyplnilo, že rozhodovanie o financovaní v podniku určujú hlavne skutočné obchodné potreby, možnosť prístupu k cudzím zdrojom a následne úrokové náklady. Dôležitú úlohu vo financovaní zohrávajú priame platby, ktoré predstavujú jednu z foriem dotácií podnikov poľnohospodársko-potravinárskeho sektora.

Z tabuľky 7 vyplýva, že zadlženosť medzi skupinami má klesajúcu tendenciu. Teda, čím podnik využíva väčšiu výmeru poľnohospodárskej pôdy, tým je jeho zadlženosť nižšia. Na základe testov kontrastov vyplýva, že existujú štatistické rozdiely medzi takmer všetkými skupinami. Výnimku tvorí skupina 4 a 5.

Tab. 6: Pohotová likvidita v slovenskom poľnohospodárstve v rokoch 2009-2012 podľa obhospodarovanej pôdy

Rok	Popisné charakteristiky	Skupina obhospodarovanej pôdy				
		1	2	3	4	5
2009	Dolný kvartil	0,06	0,04	0,02	0,02	0,02
	Medián	0,22	0,13	0,14	0,09	0,09
	Horný kvartil	0,75	0,53	0,52	0,36	0,41
2010	Dolný kvartil	0,05	0,06	0,03	0,02	0,01
	Medián	0,17	0,24	0,15	0,11	0,06
	Horný kvartil	0,79	0,62	0,43	0,44	0,33
2011	Dolný kvartil	0,06	0,03	0,02	0,01	0,01
	Medián	0,25	0,14	0,10	0,07	0,05
	Horný kvartil	0,89	0,51	0,44	0,44	0,52
2012	Dolný kvartil	0,07	0,03	0,02	0,02	0,01
	Medián	0,25	0,18	0,14	0,11	0,06
	Horný kvartil	0,78	0,58	0,57	0,59	0,42

Zdroj: Informačné listy MPA RV SR, vlastné prepočty
 Skupina: 1: 0-250 ha, 2: 251- 500, 3: 501-1000, 4: 1001-2000, 5: 2001 a viac

Tab. 7: Celková zadlženosť v slovenskom poľnohospodárstve v rokoch 2009-2012 podľa obhospodarovanej pôdy (%)

Rok	Popisné charakteristiky	Skupina obhospodarovanej pôdy				
		1	2	3	4	5
2009	Dolný kvartil	36,3%	33,6%	27,1%	22,6%	20,4%
	Medián	55,2%	50,8%	44,1%	38,1%	36,7%
	Horný kvartil	76,4%	68,0%	65,7%	59,1%	57,1%
2010	Dolný kvartil	28,0%	30,8%	22,0%	21,5%	20,4%
	Medián	53,2%	48,2%	40,6%	36,4%	36,4%
	Horný kvartil	76,8%	62,8%	62,2%	61,0%	57,4%
2011	Dolný kvartil	31,1%	34,0%	25,0%	21,4%	19,1%
	Medián	54,4%	49,9%	43,1%	37,2%	36,8%
	Horný kvartil	74,7%	68,9%	67,0%	60,2%	60,6%
2012	Dolný kvartil	33,3%	29,8%	24,4%	21,9%	21,2%
	Medián	57,0%	49,8%	44,2%	35,7%	41,5%
	Horný kvartil	76,9%	66,6%	66,1%	59,2%	59,3%

Zdroj: Informačné listy MPA RV SR, vlastné prepočty
 Skupina: 1: 0-250 ha, 2: 251- 500, 3: 501-1000, 4: 1001-2000, 5: 2001 a viac.

ZÁVĚR

Veľkosť obhospodarovanej pôdy predstavuje rozdiel v jednom z kľúčových výrobných faktorov v poľnohospodárstve. Je možné predpokladať, že úspory z rozsahu by mali pozitívne vplyvať na rentabilitu v poľnohospodárstve. Avšak rentabilita aktív má klesajúcu tendenciu v závislosti od obhospodarovanej pôdy na Slovensku. Najvyššiu rentabilitu dosahujú podniky v najnižšej skupine 0-250 ha. Tie sú zároveň prijímateľmi najnižšej úrovne dotačných prostriedkov. Menšie podniky je možné charakterizovať ako viac efektívne a menej náročné na verejné zdroje. Dôkazom toho je aj lepšia rentabilita bez dotácií.

Z hľadiska finančných ukazovateľov pohotovej likvidity a celkovej zadlženosti taktiež existujú rozdiely v závislosti od obhospodarovanej pôdy. Podniky v poľnohospodárstve dosahujú celkovo nízku úroveň pohotovej likvidity, avšak podniky s obhospodarovanou pôdou 0-250 ha sú z hľadiska pohotovej likvidity najviac schopné uhrádzať z pohotových prostriedkov ich krátkodobé záväzky. To je pri porovnaní s ich najlepšou rentabilitou paradoxné, lebo medzi úrovňou likvidity a rentability je z hľadiska teórie nepriama úmera. Celková zadlženosť s rastom obhospodarovanej pôdy klesá.

Analýzu so zameraním na obhospodarovanú pôdu je potrebné rozšíriť o ďalšie ukazovatele a to ukazovatele, prostredníctvom ktorých je možné merať úroveň naplňovania cieľov Spoločnej poľnohospodárskej politiky. Tá má za cieľ aj podporu úrovne príjmu a rozvoja vidieckych oblastí a preto v ďalšom výskume svoje zameranie budeme orientovať na rozdiely v zamestnanosti a mzdách v závislosti od obhospodarovanej pôdy. Z už hodnotených ukazovateľov vyplýva, že podniky od 0 do 250 ha rozhodne nie sú menej efektívne ako väčšie podniky.

Podakovanie

Článok bol spracovaný s podporou projektov VEGA „Transmisný mechanizmus nástrojov SPP a ich vplyv na finančnú situáciu poľnohospodárskych podnikov“ číslo 1/0796/14

a “Spoločná poľnohospodárska politika 2012-2020 a jej vplyv na finančnú situáciu poľnohospodárskych podnikov na Slovensku” číslo 1/0912/14.

LITERATURA

Cahill (2001) In: Králikova, A., Ciaian, P., & Pokrivčák, J. The value of agricultural landscape in Slovakia. In: *Proceeding from VIII. International Conference on Applied Business Research ICABR 2013*, (p. 336-340), East London: South Africa. Available on: <<http://www.icabr.com/fullpapers/icabr2013.pdf>>.

European Commission (2011).

Fiľa, M., Tóthová, V., & Slišková, S. (2013). Slovak Consumers' Preferences in Relation to Csa in Comparison with some International Results. *Journal of Management and Marketing*. 1(1), 35-41.

Grznár, M., & Szabo, L. (2012). Poľnohospodárstvo a hospodárska a finančná kríza. In: *Medzinárodné vedecké dni 2012. Globálne komoditné trhy: Nové výzvy úloha verejných politík*, (s. 382-391). Nitra: SPU.

Chrastinová, Z., & Uhrčiatová, E. (2014). Slovenské poľnohospodárstvo v kontexte štátov EÚ. *Vedecký časopis Ekonomika poľnohospodárstva*, 14(2). Available on: <http://www.vuepp.sk/EP2014/2/EP_2_2014.pdf> [cit. 2014-09-08].

Králikova, A., Ciaian, P., & Pokrivčák, J. (2013). The value of agricultural landscape in Slovakia. *Proceeding from VIII. International Conference on Applied Business Research ICABR 2013*, (p. 336-340). East London: South Africa. Available on: <<http://www.icabr.com/fullpapers/icabr2013.pdf>>.

Loudjani, P., & Devos, W. (2012). *Land Parcel Information Systems for implementing the CAP. Supporting the CAP & land management*. Available on: <<http://ies.jrc.ec.europa.eu/our-activities/support-for-member-states/lpis-iacs.html>>.

Martins, C., & Tosstorff, G. (2011). *Agriculture and Fisheries*. Available on: <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/cache/ITY_O_FFPUB/KS-SF-11-018/EN/KS-SF-11-018-EN.PDF>.

Mura, L., & Buleca, J. (2012). Evaluation of Financing Possibilities of Small and Medium Industrial Enterprises. In: *Procedia Economics and Finance*, Nr. 3, 2012, pp. 217-222.

Tóth, M., Čierna, Z., & Rábek, T. (2010). Podpora poľnohospodárstva na Slovensku od roku 1993 a jej vplyv na finančnú situáciu poľnohospodárskych podnikov (1st ed). Nitra : Slovenská poľnohospodárska univerzita v Nitre.

Serenčేశ, P., et al. (2014). Benchmarking v Slovenskom poľnohospodárstve. *Ekonomika poľnohospodárstva, Národné poľnohospodárske a potravinárske centrum, Výskumný ústav ekonomiky poľnohospodárstva a potravinárstva*, 14(2), 105-122. Available on: <http://www.vuepp.sk/EP2014/2/EP_2_2014.pdf [cit. 2014-09-28]>.

Tóth, M., et al. (2014). Vplyv dotácií na trhovú aktivitu - príklad agrosubjektov zo Slovenska. In *Hradecké ekonomické dny 2014*. (s. 337—344). Hradec Králové: Gaudeamus.

Vlachynský, K., et al. (2006). *Podnikové financie*. Bratislava: Súvaha.

Adresa autorov:

Rábek Tomáš

tomas.rabek@uniag.sk,

Serenčేశ Peter

peter.serences@uniag.sk,

Tóth Marián

marian.toth@uniag.sk

Čierna Zuzana

zuzana.cierna@uniag.sk

Andrea Piterková

xpiterkova@is.uniag.sk

Slovenská poľnohospodárska univerzita v Nitre,
Fakulta ekonomiky a manažmentu,
Katedra financií,
Tr. A. Hlinku 2, 949 76 Nitra

THE SIZE OF AGRICULTURAL LAND AND FINANCIAL INDICATORS OF THE AGRICULTURAL ENTERPRISES IN SLOVAK REPUBLIC

Tomáš Rábek, Peter Serenčేశ, Mairián Tóth, Zuzana Čierna, Andrea Piterková

Abstract: The aim of this paper is to compare the performance of agricultural Farms in Slovak agriculture using financial ratios based on Utilized Agricultural Area (UAA). The analysis was performed on a dataset of agricultural farms in the period 2009-2012. Farms were divided into 5 groups according UAA. Slovakia is perceived as a leader among the European countries due to its size of farms. We conclude that there are differences in profitability, liquidity and indebtedness. Farms with UAA 0-250 ha are more profitable, have overall low but higher liquidity out all UAA size Groups. Indebtedness of small Farms is higher compared to large Farms.

Key words: agriculture, Common Agricultural Policy, financial situation, subsidies

JEL Classification: Q12, Q14, Q18